

Svoboda byl v dubnu 1950 „odejit“, protože soudruhům nevyhovoval. Choval se totiž do značné míry jako čestný voják a nikdy nezapomněl, že kdysi byl i legionářem. Památka T. G. Masaryka byla pro něho svatá. V roce 1950 přednesl ještě Zápotocký projev k Masarykovým nedožitým stým narozeninám, ale to už bylo poslední zvonění a potom se nad nekomunistickými prezidenty slehla zem. Oficiálně byli vnímáni jako exponenti buržoazie a Západu. Svoboda však v roce 1968, když se stal hlavou státu, musel samozřejmě jako komunista navštívit hroby Gottwalda a Zápotockého, ale položil i květiny u hrobů Masaryka a Beneše. To žádný předchozí komunistický prezident neudělal. Svoboda prožil v padesátých letech krátké věznění a v Sovětském svazu byl jednou narychlo odsouzen k trestu smrti, což platilo jen pár hodin, než zafungovaly telefonáty do Moskvy. Pak se prý spolu se svými vězniteli celkem slušně opil. Z té doby si uchoval zajímavou představu, že vztahy s Rusy mohou být velmi napjaté, ale člověk se s nimi nakonec vždycky nějak domluví. To mohlo jistě hrát svou roli i v jeho jednání v srpnu roku 1968.

Nicméně ještě v sedmašedesátém se o něm až na výjimky mlčelo. Následně se ale začal urychleně hledat nástupce prezidenta Novotného, kterého semlely dějiny. Kandidátů bylo dost. Mluvílo se o cestovateli Jiřím Hanzelkovi, jehož měla ráda mládež a část intelektuálů. Studenti podporovali někdejšího ministra školství Čestmíra Císaře. Mluvílo se také o předsedovi Akademie věd Františku Šormovi a o politikovi Josefu Smrkovském.

Soudruzi, co měli hlavní slovo, však vymysleli Ludvíka Svobodu. Bylo mi v té době sedmnáct, takže si to pamatuju. Tehdy se Svoboda mnoha lidem líbil. Byl to pohledný člověk, hezký starý pán. Ve vojenské uniformě vypadal dobře.

Navíc měl za sebou, jak už jsme zmínili, nezpochybnitelnou pověst válečného hrdiny...

Svoboda byl opravdu někdejší válečník, což mnoha lidem imponovalo. Byl to skutečný voják. Ne že nosil uniformu a seděl na „genštábu“ v Dejvicích. Také se bralo v potaz, že byl hrdinou SSSR. Z hlediska tehdejších soudruhů to tedy byla dobře promyšlená volba. Ostatně Svoboda se velmi rychle stal jedním z idolů roku 1968. Sociologické průzkumy, dělané tehdy na překvapivě dobré úrovni, zjistily, ač to dnes zní neuvěřitelně, že kolem sedmdesáti procent obyvatelstva podporuje KSČ. Obrodný proces ve státě i státostraně měl prostě své kouzlo a v čele čtyři hlavní muže. Prvního tajemníka ÚV KSČ Alexandra Dubčeka, předsedu Národního shromáždění Josefa Smrkovského, předsedu vlády Oldřicha Černíka a právě prezidenta Svobodu.

Veřejnost ovšem tehdejší situaci vnímala hlavně přes média, která stála na mnohem reformnějších pozicích, než byl skutečný politický vývoj. Právě to Rusy velice děsilo a hrálo to do karet jejich „jestřábům“, bojovné klice, která chtěla našemu „socialismu s lidskou tváří“ zakroutit krkem. Skutečný poměr sil mezi výše postavenými komunisty mohl být tenkrát u nás, pokud šlo o reformisty a konzervativce, pořád ještě vyrovnaný, přičemž nejvíc bylo takřečených centristů. Mediální obraz ukazoval však na výraznou převahu reformistů, a byl tudíž mimo. Když došlo strašného dne jedenadvacátého srpna 1968 na lámání chleba a většina obyvatelstva slyšela už od rána hřmění invazních, tedy především sovětských letadel a tanků, sehrál Svoboda velmi kladnou úlohu. Odmítl dělnickorolnickou vládu v čele s Aloisem Indrou, kterou si na své ambasádě vymysleli Rusové. Chopil se v duchu ústavy řízení státu, tedy pravomocí zákonného předsedy vlády Černíka, kterého interveni unesli do SSSR, a kočíroval to celkem výkonně. Myslím ale, že ho ty dramatické události strašně vyčerpaly, bylo mu už přece jen dvaasedmdesát. Se vším všudy se už z toho nevzpamatoval.

A nakonec aureolu velebeného prezidenta ztratil...

Měl vojenské uvažování. Bitva je prohraná a co je třeba v takové situaci dělat? Minimalizovat ztráty a zachránit to, co zachránit jde. Vydal se do Moskvy a chtěl, aby se tam všichni naši unesení politici v čele s Dubčekem stali součástí československé delegace jednající se Sověty. Což dokázal. Rusové drželi naše zajaté představitele nejdřív kdesi u Užhorodu a teprve na Svobodův tlak je dopravili do Moskvy. Tam už ovšem prezident tlačil na podpis dohody s Rusy. Z Prahy totiž přicházely zprávy, že nervozita narůstá a že hrozí nebezpečí krvavého konfliktu. Situace se očividně změnit nedala, asi bylo opravdu třeba minimalizovat ztráty. Svoboda připomínal, že ve svém životě viděl hory mrtvých a že je teď nechce znovu vidět v českých ulicích. Všichni nakonec, s výjimkou Františka Kriegla, přijali Moskevský protokol, jímž uznali obsazení země vojsky Varšavské smlouvy. Právě tam začala prudce stoupat hvězda do té doby v Praze nepříliš známého politika Gustáva Husáka. Přesně pochopil, kam Svoboda míří. Když se pak ale prezident vrátil domů, už to nikdy nebyl ten odvážný a rozhodný chlap, jak ho všichni chtěli vidět.

Pozvolna se stával politickou figurkou. A nenašel v sobě sílu odstoupit. Možná že ve stařecké marnivosti ani moc odstoupit nechtěl. Hrad totiž chutná. Nakonec chudák skončil tak, že ho sesadili z funkce a dožíval až do roku 1979.

Faktem ale je, že některým z našich občanů by se v srpnu 1968 líbilo, kdyby Svoboda v určitém momentě vyšel na balkon Pražského hradu v generálské uniformě, odjistil pistoli a vpálil si na protest proti okupantům kulku do spánku. Údajně ho o to dokonce jedna občanka žádala! Odešel by voják, hrála by se státní hymna a čekala by ho po smrti nehynoucí sláva. Ale životní příběhy takovým způsobem končívají spíš v románech.